

ZPRÁVA Z KLUSU, KONANÉHO 28. 4. 2022, ANEB ÓDA NA ZESNULOU PANÍ ERNESTINU (ARNOŠTKU) MAŤOVOU

Výše zmíněný Klus, citlivě a empaticky vedený ženskou rukou (paní Maťová by měla radost) MUDr. Olgy Pecinové, vedoucí lékařky lůžkového ženského oddělení Kliniky adiktologie VFN a I. LF UK, byl zcela ve znamení dvacátého třetího dubna 2022 zesnulé Arnoštky Maťové. Neboli ve znamení „Matologie“.¹

O zajímavý historicko-biografický úvod s obrazovou dokumentací se postaral primář MUDr. Petr Popov, MHA. Připomněl nám tragickou, traumatizující událost, která postihla rodinu Maťovou dne 25. 6. 1935: Lesní rada Ing. Josef Maťa byl zastřelen ranou z browningu svým podřízeným, úředníkem lesní správy I. třídy Richardem Kollovským, který po činu spáchal sebevraždu. Ing. Josef Maťa po sobě zanechal vdovu a tři malé děti, z nichž desetiletá Arnoštka byla nejstarší. S největší pravděpodobností byl v této době položen jeden ze základních kamenů její péče o ostatní, což krásně vyjadřuje motto na jejím smutečním oznámení: „Žena, která celý život věnovala druhým“.

Po úvodu přišel ke slovu pamětník na slovo vzatý, který znal paní Maťovou ze všech přítomných zdaleka nejdéle: Ing. Igor Slouka (nar. 29. 11. 1937 v Užhorodě), v Apolináři nastoupivší základní dobrovolnou léčbu ve čtvrtek 15. října 1970. Tehdy se plánované dobrovolné léčby přijímaly hromadně ob týden ve čtvrtek. Ke konci třináctidenní hospitalizace mu byla téměř přerušena léčba, neboť během jednoho týdne dostal od sestry Maťové dva celé výchovné body a k tomu ještě od jiných členů personálu čtyři výchovné „čtvrťáky.“ Vyřešil to tehdy žádostí o měsíční prodloužení ústavní léčby, což mu bylo povoleno, ale musel léčbu dokončit v Lojovicích. „Sestře Maťové se podařilo to, co žádnému z terapeutů. Dokázala, že jsem se na ni zlobil, aniž bych ji přestal mít rád“.² Ing. Slouka je znám jako básník, spisovatel a především jako nezávislý myslitel. Publikuje od roku 1966. A abstinuje od alkoholu, tabáku (v Apolináři přestal holdovat tabákovým výrobkům) a všech psychotropních látek od své ústavní léčby. František Hrubín, též bývalý apolinářský pacient, mu napsal: „Vaše verše jsou velmi sympatické, protože nic nepředsťirají, jsou konkrétní ve výrazu – a nejsou to verše začátečníka, snad by se z nich dala udělat knížka. Formálně jsou dokonalé, o tom svědčí i to, že jste se pustil do krátkých útvarů (Rozkvetl jasmín) se zdarem. I ten baladický pokus Opuštěná je v současné poezii, která se všelijak líčí a snobsky přizpůsobuje, ojedinelý.“³

Z jeho vzpomínek, prezentovaných na Klusu, vyjímáme:

„Bez Arnoštky Maťové by Apolinář nebyl Apolinářem. Byla jeho nezbytnou součástí, mateřská, skromná a doslova svatá. Vykonyvala podstatnou a nenápadnou duchovní

roli. Je svatá už i proto, že to jako žena s Jaroslavem Skálou až do jeho konce vydržela. Z její strany to byla skutečná láska. Platí na ni slova Annemarie Schimmelové: Jakmile je cesta k Bohu u konce, začíná nekonečná cesta v Bohu.“

Ve víře k Bohu byla neochvějná a otevřená, což se zejména v prvních letech existence Apolináře ke kádrovému profilu sociální pracovnice nehodilo, o čemž svědčí dopis Politického apolinářského kroužku z roku 1952:

„S. M. (soudružka Maťová – naše poznámka), která není členem strany, která však právě pílí a svědomitostí a obětavostí projevuje kladný poměr k budování nové společnosti, se dovolává autority strany, aby právě strana svou autoritou zlepšila vztah pracujících, postižených alkoholismem, jednak k socialistickému vlastnictví, jednak aby zlepšila i vztahy soudružské spolupráce, které právě v otázce pracovní morálky jsou alkoholismem porušovány. S. M. jakožto sociální pracovnice ví, že mezi pacienty je mnoho nábožensky věřících, pro které je církev také autoritou. Postavila-li s. M. tyto dvě autority vedle sebe, rozhodně tím neútočila proti straně, jak píše s. S. (soudruh S., nejmenován – naše poznámka), naopak s. M. se tady strany jakožto rozhodující autority dožadovává. Žádáme, aby připomínka byla uveřejněna v Zápisech z Apolináře“.⁴

To, co napsal zmíněný „s. S.“, na kterého je odkazováno, se nám zatím nepodařilo nalézt.

Citujeme dále Igora Slouku:

„Až do svého skonu abstinující pacient a první předseda Klusu Stanislav Kotulan řekl: „Bez dodržování desatera, předepsaného mým lékařem Jaroslavem Skálou, nebyl bych schopen zachovávat desatero přikázání Božích.“⁵

Arnoštka Maťová to měla nastavené v obráceném pořadí nežli Stanislav Kotulan: od zachovávaní desatera Božích přikázání k abstinenci. Abstinovat od alkoholických nápojů začala v roce 1949, ještě před příchodem do Apolináře, a o dva roky později přivedla k abstinenci i Jaroslava Skálu.⁶

Víra bezpochyby přispěla k formování jejího charakteru, její stabilní, zásadové, vyrovnané osobnosti. Vždy dodržovala dohodnutá pravidla a totéž očekávala od pacientů (a personálu). S výrokem Ivana Doudy, že „uměla být nekompromisní a tvrdá“⁷, souhlasíme pouze, co se týče první poloviny: v léčbě nebyla zastánkyní výjimek a kompromisů, protože byla přesvědčena, že se tím pacientům nepomůže. „Tvrdá“ ale nikdy nebyla. Její přístup k pacientům výtečně vystihl Jan Plášil: „Z terapeutů na mne zapůsobila paní Maťová svou milou, laskavou důsledností“.⁸

„Tvrdá“ nikoliv, důsledná ano. Byla apolinářskou egidou lidských a morálních hodnot, dovedla ovšem odpouštět, byť nikdy nezapomínala.

Podle nám dostupných údajů byla Arnoštka Maťová první, kdo v odborném tisku informoval o vzniku

„Apolináře“. Jednalo se o článek nazvaný „Apolinář“ – první samostatné odd. psychiatrické kliniky v ČSR⁹, jehož byla jediným autorem. Zde, mimo jiné, referuje:

„Pro manželky pacientů a jejich družky i matky pořádá oddělení vlastní ženský seminář“.

Tento seminář zavedla a vedla od svého nástupu do Apolináře a přes toto téma jsme se dostali k manželským problémům apolinářských pacientek a pacientů. O kodependenci zasvěceně vypovídala Jitka Minaříková, manželka slavného žokeje (trojnásobného šampiona československých žokejů) Ferdinanda Minaříka (narozeneho 6. 3. 1941 v Děčíně), léčeného v roce 1981 v Apolináři, který byl též přítomen. Paní Minaříková: „Nebyla to zrovna doba zalitá sluncem. Přežili jsme to a jsme na to hrdí!“. Právem. Od této léčby společně abstinují, již 41 let. A pochopitelně se vzpomínalo na „staré, dobré apolinářské časy za doby Arnošky Mařové a Jaroslava Skály“. S velkým dojetím se svěřoval ing. Igor Slouka: „Prožíval jsem je jako své rodiče; své dobré rodiče. A necítil jsem se již tak osamělý. Každý má právo na účast ve velké rodině.“ Obohacením a pohledem z obrácené strany této problematiky bylo sdělení bývalé apolinářské pacientky a jejího kodependentního manžela, kteří abstinují společně osmnáct let.

Přítomné, ústavně léčené pacientky, oslovila především důsledná disciplína dlouhodobě abstinujících. Ing. Igor Slouka: „Bez svého, až fanatického přístupu k tehdejší apolinářské léčbě a k doléčování bych se na delší dobu neuzdravil.“

Klus dojemně a emočně ukončil svým příběhem, plným traumat z dětství, Ferdinand Minařík. Završil tak a organicky uzavřel pomyslný kruh tohoto Klusu: od tragédie s traumatickými následky v rodině ing. Josefa Mati po traumata svého dětství.

Na závěr si dovoluujeme uvést báseň ing. Igora Slouky, věnovanou Arnošce Mařové:

Ta Mona Lisa¹⁰
Ta zamilovaná až po uši
ta Mona Lisa z Hané
mnoho ví a snad i tuší
kdo u ní povstane
Pro zamilovanou až po uši
pro Monu Lisu z Hané
básníkovo srdce buší
to se jí dostane
Tě zamilované čtvrt století
matince tisíců dětí
větrnické Svaté Živé
k slunci uzdravený básník luny
sonet píše láskyplný
za úsměv za vlasy sivé

Poznámka: Jména výše uvedených osob jsou publikována s jejich explicitním souhlasem, zcela v duchu druhé zásady doléčovacího desatera: „Ve svém zájmu netajím se s léčbou“.¹¹

Jindřich Mischa Nerad M.D.

Nevázán k žádné instituci, finanční podpora žádná

Ludmila Neradová M.D.

Nevázána k žádné instituci, finanční podpora žádná

Kontaktní osoba pro korespondenci:

Jindřich Mischa Nerad M.D.

Sloterkade 27 C, 1058 HE Amsterdam, Nizozemsko

e-mail: l.neradora@gmail.com

LITERATURA

1. Kotulan S. Mařologie. Zápisy z Apolináře 1975; 24 (3–4): 75.
2. Slouka I. Mařologie. Zápisy z Apolináře 1975; 24 (3–4): 78.
3. Hrubín F. Dopis adresovaný ing. I. Sloukovi 25. 12. 1970. Zápisy z Apolináře 1972; 21 (5–6): 175.
4. Anonym. Přípomínka politického kroužku dne 11. listopadu 1952. Zápisy z Apolináře 1968; 18 (4): 103.
5. Slouka I. Odpovědi na anketu. In: Skála J, pořadatel. Kdo jsou to naši AAA. Apolinář 45. Praha: Kruh přátel Apolináře v nakladatelství Triton 1993: 44–49.
6. Švihálek M. Agent 001 (Ne)smí zabíjet. Týdeník Květy 1999; 9 (15): 72–73.
7. Douba I. Interview. In: Panenka J. Jaroslav Skála Bojovník s démonem alkoholu. Týdeník Květy 2008; 18 (16): 36–37.
8. Plášil J. Odpovědi na anketu. In: Skála J, pořadatel. Kdo jsou to naši AAA. Apolinář 45. Praha: Kruh přátel Apolináře v nakladatelství Triton 1993: 49–50.
9. Mařová A. „Apolinář“ – první samostatné odd. psychiatrické kliniky v ČSR. Zdravý lid, 1949/1950; 29 (9): 151, 160.
10. Slouka I. Ta Mona Lisa (věnováno Arnošce Mařové). Soukromý tisk, 1976.
11. Skála J. Na cestu do života. Zápisy z Apolináře 1974; 23 (5–6): 179–180.